

Становище
За дисертацията на Цветан Радулов
„Хигиената в Османската империя, XVI–XVIII век.
(Християнският поглед)“

Дисертационният труд на Цветан Радулов е посветен на един проблем, който не е особено добре разработен в съчиненията, свързани с проучването на всекидневието в османска Югоизточна Европа през епохата на Ранното ново време. Разбира се, хигиенните навици на мюсюлманите в империята на султана традиционно са предизвиквали интереса както на европейските пътешественици, така и на дипломатите, които са резидирали по-дълго време в османската столица. Затова и описанието на баните, ритуалното измиване преди молитва, начина на хранене и пр. традиционно присъстват в наративните извори от XVI–XVIII в. От друга страна, никой изследовател досега не се заел със задачата да изследва и да обобщи значителното количество християнски сведения, посветени на хигиената в османските Балкани в техния личностен и обществен аспект. Именно проучването на този специфичен "християнски поглед" представлява важен приносен момент, когато трябва да се направи преценка на представения от колегата Радулов ръкопис.

Структурата на дисертация е убедителна, логично формулирани са и заглавията на отделните раздели. В уводната част докторантът запознава читателя с изворовата база, на която стъпва изследването, разгледани са и историографските проблеми, свързани с темата, открити са постиженията на българската и чуждата историопис. Колегата Радулов очертава целта на своята дисертация, като скицира стъпките, чрез които ще може да се очертае "християнският поглед" върху проблемите на хигиената в Югоизточна Европа.

Като положителна страна на дисертацията може да се посочи предложената „матрица“, чрез която Цветан Радулов структурира „християнският поглед“ върху хигиената. Чрез една подобна схема читателите по-лесно ще схванат разликата между личната, публичната чистота, между религиозните маркери в хигиената и др.

Колегата Радулов от доста години се занимава с темата за хигиената на Балканите през Ранното ново време, за което

свидетелстват и многото негови публикации. Настоящият вариант на ръкописа е резултат от близо двугодишната работа на Цветан върху първоначалния текст, който беше депозиран за обсъждане в катедрата. Това забавяне според мен имаше смисъл, тъй като вследствие от допълнителната доработка и по съдържанието, и по структурата, накрая имаме пред над един добре оформен и тематично завършен текст.

Разбира се, към всяка дисертация могат да се отправят критични бележки и в този смисъл текстът на Цветан Радулов не прави изключение. Така например съотношението между преразказа на изворите, конкретните цитати и техния анализ на места затруднява четенето. Забележки могат да се отправят и към изворовата база, тъй като мнозинството от използваните пътеписи и другите християнски свидетелства са публикувани, при това частично. Езиковата бариера и практическата невъзможност на колегата Радулов да работи по-продължително в библиотеки и архивохранилища извън България не са позволили да се включат в анализа повече източници „in extenso“, както и отделни изследвания върху развитието на хигиената в християнския свят. Струва ми се обаче, че въпреки това докторантът е успял да извлече максималното от изворите, с които е работил, и да защити по убедителен начин своите тези.

В заключение бих искал да обобщя, че посочените пропуски не променят положителното ми впечатление от представената дисертация, поради което смятам, че на колегата Цветана Радулов може да се присъди образователната и научна степен „доктор“.

София, 29 април 2014 г.

С уважение:

Иван Първев